

ارزش صله رحم با خویشان

این کار نیک و ساده، آنقدر سازنده و مفید است و آنچنان مورد رضای پروردگار، که گاهی تقدیر الهی به خاطر آن عوض می‌شود و خداوند به پاداش این عمل نیکو، بر عمر کسی می‌افزاید. در مقابل، قطع رابطه‌ها و بریدن از خویشاوندان، به حدی شوم و نفرت‌بار و در نظر خداوند، ناپسند است که عمر را می‌کاهد. خویشاوندان، ارتباط خونی با هم دارند. شاخ و برگ‌های یک درختند و گل‌های یک بوستان. پس، ارتباطشان هم طبیعی است و قطع رابطه میان اقوام، عارضه‌ای ثانوی و یک بیماری اجتماعی و «آفت خانوادگی» به حساب می‌آید و اگر بی‌دلیل باشد، زشت و نارواست. اگر دلیلی هم داشته باشد، قابل رفع و شایسته تجدید رابطه است. حضرت علی(علیه السلام) می‌فرماید:

«صلة الرحم توجب المحبة»(1)؛ پیوند با خویشاوندان (صله‌رحم) محبت می‌آورد.

روشن است که قطع این رابطه هم، سردی و کدورت و جدایی دلها را در پی دارد. در احادیث، از صله‌رحم به عنوان «محبوب‌کننده انسان میان بستگان» یاد شده است: «صلة الرحم ... محبته فی‌الاهل»(2)

سفارش اکید دین، بر این است که حتی با آنان که با شما بریده و قطع رابطه کرده‌اند، صله رحم و تجدید رابطه کنید (صل من قطعك) که این، نوعی ایثار و گذشت فوق‌العاده می‌طلبد.

محدوده این پیوند نیز گسترده است و هر بهانه را از دست انسان می‌گیرد. امام صادق(علیه السلام) می‌فرماید:

«صل رحمك و لو بشرية من ماء»(3)؛ صله رحم کنید، هر چند در حد خوردن جرعه آبی باشد.

سفارش اکید دین، بر این است که حتی با آنان که با شما بریده و قطع رابطه کرده‌اند، صله رحم و تجدید رابطه کنید (صل من قطعك) که این، نوعی ایثار و گذشت فوق‌العاده می‌طلبد.

در حدیث معروف دیگری آمده است:

«صلوا ارحامكم و لو بالسلام»؛ هر چند با سلام گفتن، با خویشاوندان پیوند برقرار کنید.

آنچه گاهی مانع رفت و آمدهای خانوادگی و دیدارهای خویشاوندان یا دوستان می‌شود، توقعات بالا، هزینه و مخارج، معطلی رفت و برگشت، وقت نداشتن افراد و ... است. اما اگر به حداقل هم راضی باشیم و لحظه‌ای نشستن و حالی پرسیدن و آبی و چایی خوردن و برخاستن، یا از همان دم در، سلام کردن و جویای حال شدن و برگشتن هم باشد، «صله رحم»ها بیشتر و ارتباطها قوی‌تر خواهد گشت.

آثار و نتایج

این نوع پیوند، فواید بسیار و آثار دنیوی و اخروی فراوانی دارد که از احادیث بسیار آن، تنها به دو نمونه زیر، اکتفا می‌کنیم:

حضرت امام باقر(علیه السلام) فرموده است:

«صلة الارحام تزکی الاعمال و تنمی الاموال و تدفع البلوی و تیسر الحساب و تنسیء فی الاجل»(4)؛ صله ارحام، «اعمال» را پاک، «اموال» را افزون، بلاها را دفع، حساب را آسان می‌کند و «اجل» را به تاخیر می‌اندازد.

همچنان که می‌بینید، نتایج یاد شده، برخی به امور دنیوی مربوط است، برخی هم نتایج اخروی و پاداش‌های خدایی را نسبت به این عمل، بازگو می‌کند.

حدیث دیگر از امام صادق(علیه السلام) است:

«صلة الارحام تحسن الخلق و تسمع الكف و تطیب النفس و تزيد فی الرزق و تنسیء فی الاجل»(5)؛ صله رحم، اخلاق را نیکو، دست را بخشنده، دل و جان را خوش می‌سازد، رزق را می‌افزاید و اجل و مرگ را به تاخیر می‌اندازد.

این کار نیک و ساده، آنقدر سازنده و مفید است و آنچنان مورد رضای پروردگار، که گاهی تقدیر الهی به خاطر آن عوض می‌شود و خداوند به پاداش این عمل نیکو، بر عمر کسی می‌افزاید. در مقابل، قطع رابطه‌ها و بریدن از خویشاوندان، به حدی شوم و نفرت‌بار و در نظر خداوند، ناپسند است که عمر را می‌کاهد.

حضرت امام باقر(علیه السلام) فرموده است:

«صلة الارحام تزکی الاعمال و تنمی الاموال و تدفع البلوی و تیسر الحساب و تنسیء فی الاجل»؛ صله ارحام، «اعمال» را پاک، «اموال» را افزون، بلاها را دفع، حساب را آسان می‌کند و «اجل» را به تاخیر می‌اندازد.

به این حدیث تکان‌دهنده توجه کنید:

امام صادق(علیه السلام) فرمود: «ما چیزی را جز «صله رحم» سراغ نداریم که عمر را زیاد کند، تا آنجا که گاهی تا زمان مرگ یک نفر، سه سال مانده است، ولی او اهل صله رحم می‌شود. آنگاه خداوند، سی سال بر عمرش می‌افزاید و سی و سه سال دیگر زنده می‌ماند. و گاهی اجل کسی سی و سه سال است، به خاطر قطع رحم و گسستن رابطه‌های خویشاوندی، کاهش می‌یابد و اجلش سر سه سال فرامی‌رسد.»(6)

این ادب معاشرت، اختصاص به بستگان پاک و با تقوا و حزب‌اللہی هم ندارد. يك وظیفه اخلاقی است، حتی نسبت به آنان که اهل گناهند. چه بسا به برکت رفت و آمدهای بستگان صالح، فاجران هم راه صلاح پیش گیرند و تاثیر بپذیرند. گاهی ترك مراوده و رفت و آمد، سبب می‌شود که بستگان معصیت‌کار، در گناه و بیراهه خود، بیشتر پیشروی کنند، ولی حفظ رابطه، جلوی بدتر شدن آنان را می‌گیرد. در این صورت، تکلیف، همچنان نگرهانی از این خط ارتباط و پیوند خویشاوندی است. یکی از شیعیان از امام صادق(علیه السلام) می‌پرسد: برخی خویشاوندانم خط و تفکر دیگری دارند، غیر از فکر و مرامی که من دارم. آیا آنان بر من حقی دارند؟ حضرت فرمود: آری، حق قرابت و خویشاوندی را چیزی قطع نمی‌کند. اگر با تو همفکر و هم عقیده باشند، دو حق بر تو دارند: یکی حق خویشاوندی، دوم حق اسلام و مسلمانی. (7)

یکی از شیعیان از امام صادق(علیه السلام) می‌پرسد: برخی خویشاوندانم خط و تفکر دیگری دارند، غیر از فکر و مرامی که من دارم. آیا آنان بر من حقی دارند؟ حضرت فرمود: آری، حق قرابت و خویشاوندی را چیزی قطع نمی‌کند. اگر با تو همفکر و هم عقیده باشند، دو حق بر تو دارند: یکی حق خویشاوندی، دوم حق اسلام و مسلمانی.

حتی اگر بستگان، مایه آزار انسان را هم فراهم کنند، باز حق گسستن پیوند را نداریم. در حدیثی آمده است:

مردی خدمت رسول خدا(صلی الله علیه و آله) آمد و عرض کرد: یا رسول الله! من خویشاوندانی دارم که با آنان پیوند و رابطه دارم، اما آنان آزارم می‌دهند. تصمیم گرفته‌ام آنان را ترك کنم. حضرت رسول فرمود: آنگاه، خدا هم تو را ترك می‌کند! ... گفت: پس چه کنم؟ رسول خدا فرمود: به کسی که محرومیت کرده، عطا کن، با کسی که از تو بریده، رابطه برقرار ساز، کسی که بر تو ستم کرده، از او درگذر. هر گاه چنین کردی، خداوند پشتیبان تو خواهد بود. (8)

از حضرت علی(علیه السلام) نقل شده که فرمود:

«صلوا ارحامکم و ان قطعوکم» (9)؛ با خویشاوندانتان پیوند و رفت و آمد داشته باشید، هر چند آنان با شما قطع رابطه کرده باشند.

سنت «صله رحم»، از نیکوترین برنامه‌های دینی در حیطه معاشرت است. گرچه شکل نوین زندگی و مشغله‌های زندگی‌های امروزی، گاهی فرصت این برنامه را از انسان‌ها گرفته است، ولی حفظ ارزش‌های دینی و سنت‌های سودمند و ریشه‌دار دینی، از عوامل تحکیم رابطه‌ها در خانواده‌ها است. به ویژه در مناسبت‌های ملی، در اعیاد و وفیات و آغاز سال جدید، فرصت طبیعی و مناسبی برای عمل به این «سنت دینی» است.

باشد که بر دستورالعمل‌های مکتب در بعد اجتماعی و خانوادگی، وفادار بمانیم و صفای زندگی را در سراب غریب‌دگی و تقلید از «فرهنگ بیگانه» نیازیم.